

Nekaj misli ob začetku šolskega leta

Začel se je pouk. Šolarji, dijaki in študentje so si spet začeli nabirati to, kar imenujemo znanje. Šolsko znanje. Veliko jih je letos prvič prestopilo prag osnovne, srednje ali višje šole. Kaj pričakujejo od nje? Nekateri se mogoče sploh ne zavedajo, kaj je šola, čutijo se ujete, prisiljene, neuresničene. Šola jim je nekakšna ječa, v kateri preživijo polovico svojega dne. Mogoče bi jim tudi ugajalo poslušati lekcije, sodelovati, pisati zapiske in domače naloge, a kaj ko je profesor tako dolgočasen, tako površen, iz njega ne odseva nič drugega kot brezbržnost, skrb za plačo, za šolo, pomanjkanje ljubezni do predmeta, ki ga uči, in tudi razumevanja. Kot da ga sploh ne zanima, kaj se bodo mladi pred njim naučili. Samo da konča svoj letni program, ki ga je predpisalo ministrstvo, drugo se ga ne tiče, itak je ta mladina tako brezbržna in nezainteresirana, da mu njegova vest ne očita, če na koncu leta, kljub temu, da so končali program, ne znajo niti dela tistega, kar bi se morali naučiti.

Dragi profesorji in učitelji, mogoče je del krivde, da je z našo šolo tako, kot sami pravite, tudi na vaši strani. Niso vedno samo učenci in dijaki krivi, četudi je res, da postaja iz leta v leto delo z njimi težje in utrudljivejše, da jih učenje prav malo zanima, da imajo radi in pogosto na ustih besedo »me ne briga«. Res je tako in to je zelo slabo, da se mladi ne zanimajo za nič ali skoraj nič, da pritegnejo njihovo pozornost v veliki meri le motorji, popevke, športne tekme in ... nič. Toda, kaj se ne bi dalo pri njih vzbuditi zanimanja tudi za drugo? Ne bi mogli s tako imenovano interdiscipliniranostjo, ki je v zadnjih letih tako sodobna in celo izrabljena in instrumentalizirana učna metoda, zbuditi v njih tudi druga zanimanja? Gojiti v njih ustvarjalnost, ki so je njihova leta tako polna, vzgajati v njih vrednote, ki naredo človeka. Kaj ni dolžnost vzgojitelja, da vzgaja tudi srca svojih učencev in da jim ne nudi samo suhega znanja matematike, kemije ali latinske slovnice?

Kakšen odnos ima danes naša mladina do materinega jezika, do naroda, do njegove zgodovine in kulture, do vere, do socialnih problemov, do svetovne krize, z eno besedo, do sveta, ki jih obdaja?

Drago učno osebje, ste se vprašali kdaj, če svojim učencem, dijakom, študentom spregovorite včasih tudi v tem smislu? Go-

dalje na 2. strani ■

Na Poljskem se odloča usoda vsega Zahoda

Nam, ki živimo zunaj Poljske in ki nimamo možnosti, da bi se od blizu prepričali o tamkajšnji stvarnosti, se zdi sedanje dogajanje tam krčevito, nejasno in celo neizhodno. Ne vidimo, kako naj se Poljska reši iz svojih gospodarskih težav, kljub neodvisnemu sindikatu Solidarnost, če bodo delavci kar naprej stavkali, in kaj je dejansko tisto, kar sili delavce v stavke, kljub temu, da bi radi delali in pridelali več blaga in več kruha. Vemo pa, da je bila Poljska vedno zelo občutljiv in značilen politični barometer Evrope in da je to tudi danes, le da bi danes lahko rekli namesto Evropa ves svet.

Poljska je bila v obrambi, ko so vojske nemškega viteškega reda skušale prodreti na vzhod ob Baltiku. Zaustavili in vrgli nazaj so jih poljski konjeniki. Poljske vojske so zaustavile pohode Tatarov in Švedov, Poljaki so bili zid za širjenje carske Rusije proti zahodu. Poljaki so potolkli pod Sobieskim Turke pred Dunajem. Oni so bili prvi, ki so se z orožjem uprli Hitlerju, potem ko so Čehi po tolikem svojem širokoustenju sramotno kapitulirali. Bili so tisti, ki so si ohranili svojo katoliško vero v precepu med protestantizmom in pravoslavljem. In danes so — in v tem vidimo doslednost in logiko poljske zgodovine — oni tisti, ki so izzvali brežnjevizem kot nadaljevanje stalinizma in zahtevajo pravico do lastnega razvoja oziroma do lastne «poti v socializem» in do politične svobode. Zato kljub vsemu nismo pesimisti glede sedanjega dogajanja.

Težko je sicer napovedovati, kako se bo končal ta novi boj poljskega naroda. Vendar smo lahko prepričani, da ga Poljaki ne bodo nikoli obžalovali. Ko so svoj čas, po prvi svetovni vojni, Čehi samozadovoljno in s širokim muzejem nad lastno zvitostjo slavili in razširjali svoj kult kar preveč prebrisanega, preračunljivega in strahopetnega »vojaka Švejka«, se jim ni sanjalo, da bodo tako kmalu sami postali prva žrtev tega slavljenja strahopetstva in nezvestobe. Strahopetna in oportunistična miselnost razje moralo tistega naroda, ki sprejme tako miselnost in si jo prisvoji. Miselnost poljskega naroda je antišvejkovska. To je miselnost, da se splača biti hraber in dosleden v vseh situacijah in da velja tvegati ter da je svoboda vredna tveganja. To nam dokazuje tudi današnji sindikalni in politični boj poljskih delavskih in kmečkih množic ter univerzitetnih študentov.

Mnogi, znotraj in zunaj Poljske, svarijo poliske sindikaliste pred nadaljnjim tveganjem. Opozarjajo jih na nevarnost sovjetskega posega. Toda Lech Walesa in nje-

govi sodelavci imajo najbrž prav, da se ne dajo zastrašiti. Ni bil Lech Walesa — in tudi ne noben njegov sindikalist — tisti, ki je prvi spoznal, kako tesno sta povezana ustvarjalnost in svoboda. Sinonim za ustvarjalnost pa je delovna učinkovitost. To je bilo odkrito že davno prej. Če bi se zdaj poljski neodvisni sindikalisti — deset milijonov ljudi — vrnili na delo, ne da bi si bili priborili take svobodne razmere, v katerih bi mogli svobodno razmahniti svoje delovne sposobnosti, bi verjetno prej ali slej vsaj začasno in do določene mere izboljšali poljsko gospodarstvo, toda na zeleno vejo mu ne bi pripomogli. Čez nekaj časa bi se kriza ponovila, spet bi začelo zmanjkovati žita, mesa, masla in drugih važnih življenjskih potrebščin in spet bi bilo treba uporabiti orožje stavke, čemur bi sledila nova politična kriza. Pri tem pa bi si lahko očitali, da so zamudili s sedanjimi nastopi zgodovinsko priložnost za temeljit obrat na boljše.

Pretekle dni se je zdel položaj kritičen. Kazalo je, da je poljska vlada, za katero stoji partijsko vodstvo, pripravljena s silo rešiti spor. Toda ta hip kaže, da si je premislila. Morda se je zavedla, da je vendarle neglede na ves policijski aparat pre-

dalje na 2 strani ■

—o—

Kriza pokrajinskega sveta v Trstu

V torek, 22. t.m., so se sestali načelniki svetovalskih skupin tržaškega pokrajinskega sveta. Sejo je sklical predsednik Ventura, da bi se porazgovorili o poteku prihodnje seje sveta, ki jo je odbor sklical za ponedeljek in torek. Sestanka se ni udeležil načelnik komunistične skupine Martone, saj stranka meni, da pokrajinski svet nima več razloga za sejo, potem ko je pred dvema mesecema zavrnil proračun manjšinskega odbora Liste za Trst. Komunisti kot tudi druge stranke menijo, da bi moral manjšinski odbor odstopiti.

To je poudaril tudi socialist Carbone, ki je po svoji izjavi zapustil sejo. Pokrajinski odbor se je odločil za dvojno sklicanje sveta. Če v ponedeljek zaradi odsotnosti svetovalcev ne bi bili sklepčni, bo seja v torek, ko bo za sklepčnost zadostovala že prisotnost tretjine vseh svetovalcev.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 27. septembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 11.00 Mladinski oder: »Mali dudar«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni ternutek Slovencev v Italiji; — Klasično, a ne prereno; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditvev; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 28. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zdravilna zelišča — Kulturne aktualnosti doma in po svetu; — Intervju; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Roman v nadaljevanjih: Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič oDn Kihot iz Manče«; 16.00 Z besedo in glasbo po svetu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Za ljubitelje operne glasbe; 18.00 Odnos današnjega sveta do naravnega okolja; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 29. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o... 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Kulturne aktualnosti; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Motivi z malega zaslona; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Portreti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Solist z orkestrom; 18.00 »Postelja in ogledalo«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 30. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Pomisleki — Slovenska poezija skozi stoletja — Razgovor z zdravnikom; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba s koncertnega odra; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Roman v nadaljevanjih: Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič Don Kihot iz Manče«; 16.00 Orkester RTV Ljubljana; 16.15 Za ljubitelje vokalnega jazz; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Klavirski album — Letošnja revija »Primorska poje«; — Roža mogota — 2. serija; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 1. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zanimivosti doma in po svetu — Na počitnice — Moj konjiček; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Skladatelj-dirigent; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Portreti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladbe za zbor... in orkester — Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 2. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Naši nepoznani bratje — Sprehod po naravnih parkih in botaničnih vrtovih; — Razgovor z enologom; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Foklorni odmevi; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Roman v nadaljevanjih: Miguel Cervantes de Saavedra: »Veleumni plemič Don Kihot iz Manče«; 16.00 Zvočna kulisa; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Umetna glasba raznih narodov — Sorobne slovenske novele; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 3. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o... — Glasbene spremembe — Iz arhiva; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Kulturne aktualnosti doma in v svetu — Izseljeniški trenutek — Kratke skeč; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sodobno srečanje; 14.30 Otroški kotichek; 16.00 Portreti; 16.15 Zimzelene melodije; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Poslušali boste — Letošnja revija »Primorska poje«; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Na Poljskem se odloča...

■ nadaljevanje s 1. strani

šibka nasproti delavcem in kmetom, ki stoje za Solidarnostjo. In verjetno je tudi spoznala, da ne more računati na kak oborožen sovjetski poseg. Ne da ga Sovjetska zveza ne bi mogla ali hotela tvegati nasproti Poljski. Toda ne more in noče ga tvegati nasproti vsemu Zahodu, ki je danes ves — z levimi strankami vred — na strani poljskih sindikalistov. Po tistem, kar se dogaja v Afganistanu, si sovjetski voditelji ne morejo privoščiti še invazije na Poljsko. Preveč bi se razkrinkali in oslabili. A še bolj se morda bojijo, da bi se s tem znašli samo za korak oddaljeni od tretje svetovne vojne, tudi če je zaenkrat nihče ni pripravljen tvegati zaradi Poljske. Logika stopnjevanja mednarodne napetosti ima svoje lastne zakone. Ob Poljski se je sprožila tudi druga svetovna vojna, čeprav Poljaki sami niso tega hoteli. Lahko bi se sprožila tudi tretja. In Kremelj se tega očitno zaveda, zato skoro gotovo ne bo tvegaval vdora. In tako poljski vladi in partijskemu vodstvu ne kaže drugega kakor da se začne pogajati — in tokrat resno — s sindikatom Solidarnost. Vsekakor pa se pri tem ne smeta vdajati iluziji, da si lahko privoščita zapravljanje časa. Gospodarska kriza na Poljskem je dosegla že tako stopnjo, da bi lahko bilo usodno vsako obotavljanje. Pa

MLADI PIANIST A. STARC

Šestnajstletni Aljoša Starc, gojenec tržaške Glasbene matice, je dosegel izredno lep uspeh na vsedržavnem natečaju za mlade pianiste v Vidmu. Strokovna komisija mu je prisodila najvišjo oceno 10/10 točk. Tako se bo Aljoša Starc lahko v soboto udeležil skupnega koncerta zmagovalcev v okviru četrte prireditve »Glasbeni september«.

Nekaj misli ob začetku šolskega leta

■ nadaljevanje s 1. strani

tovo ste se in gotovi smo, da to tudi delate, saj verjamemo, da je slovenska manjšinska šola v tem smislu bolj odgovorna kot večinska. Vendar se kljub temu sprašujemo, če znajo učitelji in profesorji tudi s svojim vedenjem in doslednostjo vzgajati v mladih ne samo te vrednote, ampak tudi preprosto ljubezen do dela, v tem primeru do učenja?

Vprašajte se, kaj bi rekli vaši učenci ali dijaki, če bi vedeli, da vas ni nikoli na predavanju v Kulturnem domu, v ul. Donizetti ali ul. sv. Frančiška in da predavatelj, ki se je potrudil, pripravil kar se da strokovno in koristno predavanje, govori in debatira le z majhno skupinico ljudi.

Učenci, dijaki, študentje, pokažite, da znate biti tudi resni, da znate poprijeti za delo, da vas ne zanimajo samo motorji, popevke in kantavtorji, da se zanimate tudi za drugo, da ste aktivni, dejavni in ne samo v šoli, kjer sodelujete, se zanimate, sprašujete in tudi spodbujate svoje profesorje, ki so včasih vse prevečkrat, malo-

tudi Solidarnosti se mudi, kajti Solidarnost je sindikat in mu mora zato iti v prvi vrsti za socialno blaginjo delavstva in celotnega ljudstva. Toda kot rečeno: brez svobodnega življenja ljudstva je tudi socialna blaginja nemogoča, samo kratkotrajna iluzija.

—o—

DEŽELNI ODBOR V KORIST KMETIJSTVA

Deželni odbor je odobril poldrugo milijardo lir prispevkov kmetijskim in živinorejskim dejavnostim gorskih predelov na podlagi deželnega zakona iz leta 1978. Posebne prispevke bodo prejeli kmetovalci, ki delujejo v ambientalno težkih razmerah. Prispevek bodo dobili le pod obvezo, da bodo v prihodnjih petih letih intenzivno obdelovali doseđanja polja, ki morajo skupno presežati tri hektarje. Na ta način skuša deželna uprava preprečiti zapuščanje kmetij in ustvariti nova delovna mesta v kmetijstvu.

POSVETOVANJA S POKRAJINAMI

Deželni odbor je imel posvete s predstavniki štirih pokrajinskih uprav Furlanije-Juljske krajine glede deželnega razvojnega načrta za triletnje 1982-84. Kot prvo je deželni odbor sprejel delegacijo goriške pokrajine, ki jo je vodil predsednik Cumpeta. Razgovarjali so se predvsem o brezposelnosti in krepitvi gospodarstva na Goriškem.

Deželna svetovalska komisija za higieno in zdravstvo si je s predsednikom Viginijem na čelu ogledala bolnišnico na Katinari. Člane komisije je sprejel predsednik bolnišnice Morgera, prisoten pa je bil tudi predsednik krajevne zdravstvene enote Pangher. Še pred koncem leta bodo odprli prvi oddelek v novi bolnišnici.

dušni prav zaradi vas, ki jim preočitno kažete, da vas njihova predavanja ne zanimajo. Pokažite jim, da vas njihova snov zanima in gotovo se bodo tudi oni potrudili, da vam jo bodo čim boljše in zanimivejše predstavili.

Vi, ki se učite, in ni vas malo, na slovenskih šolah, glejte, da boste živi, da se boste zanimali in da se boste naučili misliti s svojimi glavami. Berite časopise, sami si ustanovite list, ki ga po smrti Literarnih vaj ni več, ustvarjajte, pišite, organizirajte veselice, recitacijske večere, bodite dejavni! Obstajajo krožki, kot recimo Slovenski kulturni klub in drugi, kamor se lahko vključujete, sodelujete, nekaj sami delate, in ob takem aktivnem sodelovanju se boste tudi čutili bolj zadovoljne sami s seboj. Ne bodite pa trmasti ali boječi. Vaši profesorji vam bodo radi priskočili na pomoč, njihova večja izkušnost pa vam bo gotovo koristila.

Zdaj, ko se začne novo šolsko leto, pomislite na te stvari in pogumno na delo! Gotovo se bo kaj lepega in dobrega izcimilo iz njega.

KAKO JE V TANZANIJU

V Trst je prispela nova dvojna (avgust-september) številka slovenske revije Katoliški misijoni, ki izhaja v Slovenski vasi pri Buenos Airesu. Vsebinska je tako pestra, da je nemogoče omeniti vse, kar prinaša. Zato se moramo omejiti na najvažnejše in najzanimivejše prispevke. Eden takih je uvodnik urednika patra Ladislava Lenčka o slovenskih misijonarjih in njihovem poslanstvu. Pa tudi o tem, kako lahko mi sodelujemo z njimi. Jezuit Jože Cukale prikazuje v živahno napisanem članku slovesnost nove maše v Indiji, kjer deluje. Novo mašo je obhajal mlad Indijec, Bengalec, ki je bil prej že dovršil študij tehnike.

Sledi poročilo sestre Franciške Novak o misijonarjenju v Tajski. To je ena najbolj privlačnih južnoazijskih dežel, tudi zato, ker si je znala vedno ohraniti svojo neodvisnost, slovi pa tudi po svoji starodavni kulturi. Slovenskim bravcem pa je nedvomno najbolj pri srcu Madagaskar, tako zaradi številnih slovenskih misijonarjev, ki so tam, in zaradi svoje lege sredi Indijskega oceana kot zaradi svojega simpatičnega prebivavstva in prijetnega, zmernega podnebja. Od tam poroča več slovenskih misijonarjev. Objavljeno je dolgo pismo, ki ga je pisal misijonar Peter Opeka iz kraja Vangaindrana. V njem opisuje najprej velik ljudski koncert cerkvenih pesmi, nato pa izredno zanimivo svoje obiskovavce domačine in končno gradnjo farne dvorane. Misijonar Marko Vilfan piše o tem, kako zidajo v njegovem misijonu Manambondro cerkev. To ni lahka naloga, niti kar zadeva zidavo, niti kar zadeva stroške. Iz istega kraja na Madagaskarju poroča o svojem delu misijonar Janez Puhan.

Iz Tanzanije pa se oglašja misijonar pater Emil Čuk iz Beneške Slovenije. Med drugim piše, kakšne so težave pri poučevanju verouka in kakšne so razmere v njegovem misijonu ter pravi: »Letos je bilo v našem goratem kraju, ki se dviga tudi nad 1.500 metrov nadmorske višine, zelo veliko dežja. A to ne toliko po količini, ampak po

stalnosti padanja. Če izvzamemo, da je bil dvakrat, trikrat zelo močan naliv, ki je kar vse poplavljal, nam je nebo dajalo kar vsako popoldne nekaj rahlega deževja, ki je bilo velik blagoslov za polje. V drugih krajih Tanzanije pa je glede tega slabše, je zelo malo dežja. Marsikje je celo nevarnost, da bodo polja izsušena in setev uničena. Tam bo kajpada zavlajala lakota. Mnogokje v naši deželi kolera še vedno pobira številne žrtve. Vlada se zelo trudi, da bi to kugo zavrla. A ko bolezen na enem področju uženejo, se pojavi na drugem... Druginja tudi narašča bolj in bolj, zato pa se pojavlja na vseh koncih in krajih korupcija. Začenjajo primanjkovati celo najnujnejše življenjske potrebščine. Že kakih 14 dni ne dobiš bencina nikjer. Zdaj čutimo, da dežela brez bencina trpi kot izkrvavljeno telo: prevozna sredstva so neuporabna, mlini so ustavljeni, paralizirana je mehanizacija velikih polj in tako naprej... Cerkev v naši deželi skrbi ne le za evangelizacijo, ampak tudi za socialni razvoj družbe. Državni predsednik se je prav prejšnji teden zahvalil škofom, zbranim na prvi letošnji škofijski konferenci, za vse, kar naša Cerkev stori za razvoj dežele tudi v socialnem pogledu, pa v sodelovanju pri kulturizaciji naroda. To priznanje in hvaležnost našega predsednika Nyerereja velja tudi vsem v zaledju, ki tanzanijski Cerkvi pomagajo in pomagata, da more vse to delati in tako pomagati tanzanijskemu narodu... V Tanzaniji prebivalstvo zelo narašča. Pred nekako 12 leti je bilo 14 ljudi na kvadratni kilometer; zdaj jih je že 20«.

Iz Burundija piše sestra Bogdana Kavčič in potem se vrstijo še druga daljša in krajša poročila z raznih celin, kar vse skupaj predstavlja zelo zanimivo branje in poročanje iz prve roke o razmerah v takoimenovanem tretjem svetu in o njegovih hudih problemih, pa tudi o lepih in gniljivih straneh tamkajšnjega življenja in odlikah prebivavstva, ki ga moderno življenje še ni popačilo in odtujilo njegovi naravi in navadam.

Brat Roger v Stični

V soboto, 18. t.m., je obiskal Stično na Dolenjskem brat Roger Schutz, voditelj redovne skupnosti v Taizéju v Franciji, kjer skupaj živijo protestantski in katoliški redovniki. Taizé je postal po zadnji vojni kraj srečavanja mladih s celega sveta in središče, odkoder izžareva in se širi ekumenska miselnost. Tudi slovenska mladina vsako leto obiskuje to središče, udeležila pa se je tudi letošnjega srečanja brata Rogerja s papežem Janezom Pavlom II. v Rimu.

Sobotno srečanje v Stični se je pričelo s slovesno mašo, ki ji je prisostvoval tudi brat Roger. Somaševanje je vodil ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar, poleg njega so bili še ljubljanski pomožni škof dr. Stanislav Lenič, mariborski škof dr. Franc Kramberger, stiški opat dr. Anton Nadrah in veliko število duhovnikov. Slovenska mladina iz vseh koncev Slovenije in iz zamejstva je povsem napolnila prostorno baziliko, precejšnje število je ostalo tudi zunaj. V Stično je prispelo tudi zastopstvo hrvaške mladine. Brata Rogerja je pozdravil v francoščini nadškof Šuštar,

nato je spregovoril sam brat Roger, med mašnim obredom sta govorila še ostala dva slovenska škofa in stiški opat. Ugledni gost je izrazil misel, da so v desakralizirani in sekularizirani Evropi obširne duhovne puščave, stiško srečanje mladih pa je kot majhen izvir, ki vzbujajo upanje. Med slovesno mašo se je mogočno ljudsko petje slovenskih pesmi izmenjavalo s petjem latinskih spevov, kakor jih pojejo v Taizéju.

Sledili so pogovori udeležencev v malih skupinah, popoldne pa je bilo na vrsti bogoslužje božje besede in češčenje križa. Za to priložnost je bil v cerkvi izpostavljen križ, ki iz Taizéja potuje po različnih evropskih državah. Brat Roger je popoldne ponovno spregovoril in odgovarjal na vprašanja. Kratek, a pomenljiv nagovor je imel tudi ljubljanski evangeličanski pastir Miselj, nekdanji sošolec brata Rogerja na teološki fakulteti v Švici. Tako je srečanje v Stični prispevalo k nadaljnjemu širjenju ekumenske misli. Ob koncu slovesnosti je vsak udeleženec brata Rogerja lahko tudi osebno pozdravil.

RAZSTAVA TRANSPORT LEGNO

Na Tržaškem velesejmu bo od 25. do 27. septembra odprta razstava o obdelavi in prevozu lesa, ki bo pod imenom »Transport legno '81«. Pokazali bodo najnovejšo tehnologijo na lesnem področju, kateremu tržaški velesejem posveča veliko pozornost. Slednjo dokazujejo tudi mednarodni lesni dnevi, ki so na tržaškem velesejmu vsako leto junija.

Začetna svečanost bo na sejmu v petek ob 10. uri ter so napovedali prihod tudi zastopniki iz Poljske, Jugoslavije, Avstrije, Bolgarije in Sovjetske zveze. V ponedeljek pa bo razprava o lesnem terminalu ter bodo navzoči zastopniki italijanskih in jugoslovanskih pristanišč, zlasti Ravenne, Benetk, Porta Nogara, Tržiča, Trsta in Neaplja ter Kopra in Reke.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

REPERTOAR ZA SEZONO 1981-82

V ABONMAJU

Ferdo Kozak — PUNČKA, drama
Eduardo De Filippo — DOLGONOGE LAZI, komedija
Federico Garcia Lorca — KRVAVA SVATBA, drama
Nikolaj V. Gogolj — ZENITEV, komedija
Moliere — DON JUAN, komedija, gostovanje Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice
Tone Partljič — NA SVIDENJE NAD ZVEZDAMI, satirična komedija, gostovanje Mestnega gledališča ljubljanskega
Wasserman-Leigh — CLOVEK IZ MANČE, glasbena komedija, gostovanje Komedije iz Zagreba

IZVEN ABONMAJA

Matjaž Kmecl — INTERVJU, igra
Victor Lanoux — ODPIRAC, groteska
Pavel Golja — JURČEK, mladinska igra

PROGRAM ZA SOLE

Fran Levstik — MINISTER GREGOR PA NIČ
Ace Mermolja — 40-LETNICA USTRELITVE
PINKA TOMAŽIČA

VRSTA ABONMAJEV V TRSTU

Red A (premierski)
Red B (prva sobota po premieri)
Red C (prva nedelja po premieri)
Red D (mladinski v sredo)
Red E (mladinski v četrtek)
Red F (druga sobota po premieri)
Red G (popoldan na dan praznika)
Red H (mladinski)
Red I (mladinski)
Red J (mladinski)

CENE ABONMAJEV ZA SEDEM PREDSTAV

	premiera	ponovitve
Parter	32.000 lir	23.000 lir
Balkon	13.500 lir	13.500 lir

Slovensko stalno gledališče razpisuje (razen za premiere v Trstu) tudi družinski abonma, ki omogoča družinam skupni obisk z osnovnim abonmajem, h kateremu vsak nadaljnji družinski član doplača 13.500 lir. Mladinski abonma velja za vse sedeže in stane prav tako 13.500 lir. Po isti ceni nudimo abonma tudi invalidom. Abonmaja red F in red G staneta 18.000 lir.

Vpisovanje abonmentov od 22. do 30. septembra od 10. do 12. in od 18. do 20. ure pri blagajni Kulturnega doma, ul. Petronio 4, tel. 734265, 734269.

Dosedanji abonenti lahko obnovijo abonma tudi telefonsko do 28. septembra.

Pred rešitvijo občinske krize v Nabrežini

Vse kaže, da se bliža rešitev krize v devinsko-nabrežinski občini. Sredi prejšnjega tedna se je v Nabrežini sestal širši odbor sekcije Slovenske skupnosti za tamkajšnjo občino in po dolgi ter temeljiti razpravi takorekoč soglasno sklenil, naj se sprejme predlog o neposrednem sodelovanju v občinskem odboru, ki bi ga poleg predstavnikov Slovenske skupnosti sestavljali še komunisti in socialisti. Znano je namreč, da se je Slovenska skupnost po mnogih pogovorih s predstavniki že omenjenih strank na začetku letošnjega julija načelno sporazumela o skupnem strankarskem programu, kar je bil tudi pogoj, da so predstavniki slovenske politične organizacije glasovali za osnutek proračuna, ki ga je predložil manjšinski odbor KPI in PSI. To je bil prvi otipljivi ukrep, ki je preprečil najhujše, se pravi razpustitev občinskega sveta in imenovanje posebnega komisarja ter nato razpis predčasnih upravnih volitev.

Že takrat smo v listu pozdravili odločitev Slovenske skupnosti in jo označili za politično odgovorno dejanje, saj se zavedamo, kaj bi utegnilo pomeniti imenovanje posebnega komisarja, četudi bi njegova uprava trajala le nekaj mesecev. Od odobritve proračuna so že skoraj potekli trije meseci in naša javnost je z zanimanjem in radovednostjo pričakovala, kdaj se bo končala kriza, se pravi kdaj bosta izvoljena novi župan in občinski odbor.

Rešitev seveda ni bila in tudi ne more biti — iz popolnoma razumljivih vzrokov in razlogov — lahka in enostavna. Pomisliti je treba le na dejstvo, da Slovenska skupnost v devinsko-nabrežinski občini ne sodeluje s KPI v občinskem odboru že dolgih 16 let, čeprav po drugi strani drži, da se je manjšinski odbor KPI-PSI ohranil na oblasti vseh zadnjih šest let prav in izključno po zaslugi Slovenske skupnosti, ki je vsa ta leta z velikim čutom za odgovornost glasovala za občinski prora-

čun in s tem omogočila manjšinskemu odboru življenje.

Kakšna bo natančna sestava novega občinskega odbora, nam še ni natančno znano. Če sodimo po vsebini dokumenta, ki ga je odobrila nabrežinska KPI, in sicer nekaj dni pred sejo sekcijskega odbora Slovenske skupnosti, moramo ugotoviti, da ni pričakovati spremembe v vrhu občinske uprave, kar pomeni, da bi za župana moral biti potrjen Albin Škerk. Slovenska skupnost bo zato prav gotovo dobila nekaj ključnih odborniških mest, tako da bo v sporazumu in s sodelovanjem predstavnikov ostalih koalicijskih strank mogla uresničevati temeljne točke programa, s katerim se je predstavila na zadnjih volitvah, in programa, ki je bil odobren pred njenim vstopom v občinski odbor.

Predstavniki Slovenske skupnosti, ki bodo sprejeli mesta v novem odboru, se bodo prav gotovo znašli pred zelo težavnimi nalogami, saj je znano, da je devin-

sko-nabrežinska občina upravna enota s celo vrsto kočljivih in zapletenih vprašanj, ki gredo od njenega narodnostno mešanega prebivalstva, mimo zapletenih urbanističnih problemov do čisto navadnih upravnih vprašanj. Vse te probleme je treba reševati in urejati z veliko mero občutljivosti ter zlasti preprečevati, da bi nadaljnji razvoj te občine, ki je za Slovence tako pomembna, bil odvisen od kakih birokratov in tehnokratov, kot se je že dogajalo, ne pa od resničnih predstavnikov ljudstva. Ker poznamo ljudi iz Slovenske skupnosti, ki bodo prevzeli nove odgovornosti, smo prepričani, da bodo pridno, marljivo in vestno opravljali svoje dolžnosti. To sta po našem prepričanju tudi želja in voščilo slovenskih volivcev v devinsko-nabrežinski občini.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU vabi k vpisu v BALETNO ŠOLO

V šolo se sprejemajo dosedanje učenke ter kandidati in kandidatke, starejši od 6 let.

Vpisovanje in podrobne informacije ob delavnikih od 8. do 16. ure do 29. septembra v upravi SSG, ul. Petronio 4, tel. 734265.

Nastop župana Švaba v Parizu

»Prihajam iz Doline, to je občina s 6200 prebivalci, deloma so Italijani, deloma Slovenci, ki živijo v omikanem sožitju. Občina se nahaja v pokrajini Trst (Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina) na meji z Jugoslavijo.

Dežela Furlanija-Juljska krajina razpolaga z regulacijskim načrtom, ki je namenil okoli 30% deželnega ozemlja uresničiti 14 naravnih parkov in 76 zaščitnih območij, ki bodo postali naravni rezervati. Med temi je dolina Glinščice-Val Rosandra, ki je eno od zaščitnih območij v sklopu Kraškega parka. Ta dolina se odlikuje s posebno zanimivimi naravnimi in antropskimi značilnostmi in ravnovesji, ki so edinstvene za Kras, bodisi v mejah Italije, bodisi v mejah Jugoslavije. Ravnovesje naravnih komponent odgovarja ravnovesju omikanega in človekoljubnega sožitja med italijanskim in slovenskim prebivalstvom.

21. in 22. marca 1981 se je vršil v Dolini-San Dorligo mednarodni italijansko-jugoslovanski seminar o dolini Glinščice-Val Rosandra pod pokroviteljstvom UNESCO. Namen seminarja je bil, da se na podlagi smernic programa MAB koordinira vse aktivnosti, ki imajo za cilj ohranitev in uporabo teritorija. Velika naravna in antropska vrednost doline Glinščice-Val Rosandra je omogočila deželi, občini in raziskovalnim strukturalam, ki so se udeležile seminarja, da formalizirajo prošnjo za ustanovitev Rezerve biosfere na ozemlju občine Dolina-San Dorligo.

V duhu Ustanove listine Združenih narodov in Izjave o človeških pravicah je seminar posvetil svojo pozornost tudi problemu krajinske izobrazbe, ki ne sme biti posvečena izključno problemu ohranjanja naravnih vrednot, temveč tudi sodelovanju in sožitju narodnostno mešanega prebivalstva. Zato se je v mejah občine izbralo starodavno kraško naselje (Botač-Bottazzo), ki bo moralo nuditi potrebne strukture za ustanovitev trajnega laboratorija za krajinsko izobrazbo. Naselje se nahaja prav ob prijateljski in odprti meji med Italijo in Jugoslavijo.

Bodoča Rezerva biosfere predstavlja ozemlje, na katerem so prisotni endemizmi, rastlinske in živalske populacije, ki so biogeografsko posebno zanimivi, kar je tudi posledica naravne geografske lege ozemlja, ki predstavlja biogeografsko stičišče med vzhodnim in zahodnim sektorjem.

Za uresničitev Rezerve biosfere v dolini Glinščice-Val Rosandra bo potrebno izvesti vrsto znanstvenih študij, ki bodo namenjeni bodisi ohranitvi naravnih dobrin, bodisi socialno-ekonomskim tematikam, kot so kmetijstvo, živinoreja, obrtništvo itd. To je posebno nujno, upoštevajoč dejstvo, da je na tem ozemlju človeška dejavnost od vedno pripomogla in urejala lepoto okolja in biološko raznolikost.

Te teme predstavljajo stičišče med upravnimi ustanovami (dežela, občina) in tržaško univerzo, ki je dala na razpolago svoje raziskovalne strukture, kot jamstvo, da se bo aktivna zaščita ozemlja, ki jo predvideva Rezerva biosfere doline Glinščice-Val Rosandra, vršila v skladu s sedanjimi in bodočimi smernicami programa MAB.

Predlog za priznanje rezervata Biosfere v občini Dolina

Uprava občine Dolina polaga veliko važnost zaščiti in ovrednotenju svojega ozemlja. Iz teh razlogov je skupno z Avtonomno deželo Furlanijo - Juljsko krajino in pod pokroviteljstvom UNESCO priredila 21. in 22. marca 1981 Mednarodni seminar, ki ga je koordinirala zadruga CSA o ovrednotenju doline Glinščice. Seminarja se je udeležila tudi članica IS SR Slovenije.

Na seminarju je bil obravnavan predlog o ustanovitvi rezervata Biosfere, ki ga vsebuje program MAB (Man and Biosphere — Človek in narava), kot najprimernejša oblika zaščite in ovrednotenja ozemlja. V podporo tega predloga se župan dolinske občine Švab udeležuje mednarodne konference na temo Ekologija v praksi, ki je od 22. do 29. septembra v Parizu.

Na konferenci bo župan utemeljil predlog za priznanje rezervata MAB, ki naj bi zajemal celotno občinsko ozemlje razen industrijske cone.

Poleg vsedržavnih predstavnikov so bili na konferenco povabljeni:

- deželni odbornik za načrtovanje in proračun Sergio Coloni;
- dolinski župan Edvin Švab;
- predstavnik italijanske komisije MAB prof. Livio Poldini;
- predstavnik rimskega naravoslovnega inštituta arh. Carlo Blasi.

Konference se udeležujejo: za direktorijo deželnega odborništva za načrtovanje in proračun arh. Roberto Barocchi; dolinski župan Edvin Švab; prof. Livio Poldini; za zadrugo CSA dr. E. Toselli.

Na Vrsnem postavili spomenik Simonu Gregorčiču

Vrsno je preteklo nedeljo doživelo svoj veliki praznik; na razgledni točki, ob počitniškem domu izven vasi, so odkrili spomenik svojemu rojaku, »goriškemu slavčku« Simonu Gregorčiču. V številnih krajih širom slovenske dežele so bili v preteklosti postavljeni njemu na čast spomeniki, poimenovani razni domovi in društva, njegov rojstni kraj pa ni dosedaj še imel spomenika. Pred petnajstimi leti so v Vrsnem Gregorčičevo rojstno hišo spremenili v muzej, ki so ga obiskali in ga še vedno obiskujejo številni ljubitelji slovenske poezije, kulture, zgodovine in pes-

nikove rojstne dežele. Sedaj pa bodo lahko po lepo asfaltirani cesti prišli do Vrsnega, ki je kot vas dobilo tudi novo in prijetnejšo podobo. Na nedeljski slovesnosti se je zbralo izredno veliko število ljudi iz raznih krajev slovenske zemlje in seveda domačinov. Slavnostni govornik je bil pesnik Ciril Zlobec, ki je osvetlil pomen Simona Gregorčiča v naši kulturi in zgodovini, se dotaknil raznih trenutkov pesnikovega življenja in njegove veličastne poezije, ki živi še danes zaradi žive umetniške ustvarjalnosti našega naroda. Gregorčič je opeval svoj rojstni kraj, »lepi svet, sredi katerega smo danes, zato je tudi prav, da se mu je Vrsno danes s tem spomenikom oddolžilo«, je dejal Zlobec. Sledil je kulturni program, med katerim so nastopili zbori iz Kobarida, Tolmina, Branika, recitatorji, Jaka Čop, ki je bil med pobudniki za postavitev tega spomenika; v imenu Kluba starih goriških študentov je spregovoril Kristjan Bavdaž, spomenik je odkril domačin Rudi Šturm, doprnski kip pa izdelal akademski kipar Jaka Torkar.

—o—

KOCBEK NEKOLIKO BOLJSI

Kot poročajo iz Ljubljane, se je bolezensko stanje pesnika Edvarda Kocbeka v zadnjem času nekoliko izboljšalo, vendar je še vedno zelo težko. Kot znano, je Kocbek hudo prizadet zaradi neke vrste težke možganske arterioskleroze.

PROSLAVA 150-LETNICE GORIŠKE HRANILNICE

V petek, 18. t.m., je bila v goriškem Avditoriju svečana proslava 150-letnice ustanovitve osrednjega bančnega zavoda Goriške hranilnice, ki je v mestu poleg Kmečke banke edino goriško bančno podjetje, saj so vse ostale banke podružnice raznih državnih zavodov. O zgodovini in razvoju goriške hranilnice je spregovoril predsednik upravnega sveta inž. Grazia, ki je poudaril izredno važno vlogo tega bančnega zavoda v mestu in na celotnem goriškem ozemlju. Njegova zgodovina je povezana z zgodovinskim razvojem goriške dežele in njenega prebivalstva. Dejal je tudi, da si banka vedno prizadeva, tako kot si je prizadevala tudi v preteklosti, da se razvijajo dobri gospodarski odnosi z zaledjem, v prvi vrsti z jugoslovanskim in slovenskim gospodarstvom. Na slovesnosti so bili prisotni številni krajevni in deželni predstavniki oblasti kot tudi številni zastopniki bank in posojilnic iz drugih krajev Italije, pa tudi iz inozemstva. Poleg predsednika hranilnice so spregovorili še goriški župan o važni vlogi tega zavoda, predsednik zveze italijanskih posojilnic o vsedravnih kreditni politiki in predsednik deželne odbora odv. Comelli, ki je govoril o deželnih posegih na področju kreditne politike in omenil tudi težave, v katerih se nahaja goriško gospodarstvo. Slovesnosti so se zaključile zvečer s koncertom, ki ga je v Avditoriju imel znani pianist Cziffra.

Prijetno srečanje v Špetru Slovenov

Ob koncu preteklega tedna je bilo v Špetru prisrčno srečanje med Beneškimi Slovenci in predstavniki švicarskega mesta Yverdon; v tem kraju so namreč številni naši beneški rojaki dobili delo in spletli tesne prijateljske vezi, ki so bile najprej osebne in posamezne, potem pa so prešle na raven globljih stikov med predstavniki Yverдона in nekaterimi občinami v Beneški Sloveniji kot Špeter, Bardo in Grmek; tako je prišlo do srečanja med predstavniki švicarskega mesteca in prebivalci občin v Beneški Sloveniji, ki je bilo pretekli teden. Špeterski župan Marinig je pozdravil goste in podčrtal pomen

takih srečanj ter dejal, da so bili v Yverdonu številni prebivalci iz Barda in da je preko teh bilo mogoče organizirati to srečanje; izrazil je nato željo, da bi se ti stiki še poglobili in da bi bilo podobnih srečanj vedno več. Zatem je spregovoril župan iz Yverдона, ki se je zahvalil vsem beneškim ljudem, ki so veliko pripomogli k razvoju švicarskega mesta in njegove okolice; poudaril je tudi pomen obstoja Zveze beneških izseljencev in zaželel, da bi se dosedanj stiki še bolj utrdili. Po pozdravnih nagovorih so v dvorani špeterskega občinskega sveta otvorili razstavo »Slikarstvo brez meja«, na kateri je svoja dela razstavilo 15 slikarjev iz naše dežele, iz Slovenije in iz Yverдона; razstava bo odprta do prihodnje sobote, 26. septembra. Gostje iz švicarskega mesteca so se mudili na obisku tudi v Čedadu

—o—

GLEDALIŠČE ŠOLA SSG

Letos odpiramo v Trstu in v Gorici gledališko šolo za vse tiste, ki bi želeli na drugačen način spoznavati sebe in svet, v katerem živijo. Ker menimo, da je gledališče tudi ena od možnosti življenja, te vabimo v našo šolo, ki jo letos odpiramo za I. in II. letnik; se pravi za vse tiste, ki so jo že obiskovali, pa tudi za vse ostale.

Vpisovanje in podrobnejše informacije ob delavnikih od 8. do 14. ure do 30. septembra v upravi SSG, ul. Petronio 4, tel. 734265, ali v Gorici na sedežu Zveze kulturnih društev, ul. Della Croce 3, tel. 84495, ob delavnikih od 11. do 14. ure in od 16. do 18.30.

Minister Colombo na odprtju obmejne postaje?

Pred dnevi je bila goriška delegacija, ki so jo sestavljali župan dr. Scarano, predsednik trgovinske zbornice Delio Lupieri in pokrajinski tajnik KD Bruno Longo, na zunanjem ministrstvu v Rimu, kjer so se sestali z zunanjim ministrom Colombom. Goriški predstavniki so ga informirali o opravljenih delih na mednarodnem obmejnem prehodu v Štandrežu, o vprašanih avtoprevoznih ter blagovni menjavi v okviru avtonomnega računa; nadalje so seznanili ministra o obmejni politiki Gorice in se pogovarjali o bliž-

njem odprtju mejnega prehoda. Minister Colombo je zagotovil, da bo prišel na otvoritev tega objekta in izrekel pripravljeno reševati vprašanja v zvezi z obmejno politiko Gorice. Ni bil še dokončno določen datum odprtja mejnega prehoda, kar pa bi bilo zelo nujno tudi ob ugotovitvi, da je vedno večje zanimanje za otvoritev tega objekta in potreba, da bi ga po večkratnih odložitvah le odprli in s tem zagotovili večji pretok turistov in trgovskih menjav med obema državama; nadaljnje zavlačevanje bi pomenilo veliko izgubo

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija »Sodobnost«

Zadnja številka revije *Sodobnost* — za avgust in september — se začneja z esejem Cirila Zlobca, njenega glavnega in odgovornega urednika. Esej ima naslov »Črna znamenja« in je napisan v zelo resnem tonu, a vsebinsko je nekoliko nejasen. Zlobec piše: »Mnogo je znamenj na nebu naše kulture, ki obetajo hudo uro. Najbrž bi se pokazala za zmotno misel, da določene težave v kulturi odtehta polemika, kakršne že dolgo nismo doživljali in bi po njenem obsegu in ostrini utegnili sklepati, da prinaša novo raven razreševanja nakopičenih nasprotij, da je znanilka uveljavljajočega se radikalizma, ki ne dopušča najvišjih in najnižjih kvalit, kar naj bi tudi družbi v njeni ekonomski stiski pomagalo, da bi v letih suhih krav razumneje delila vse tanjšo skor-

Pavle Zidar je napisal za to številko *Sodobnosti* dolgo novelo »Solveigina pesem«, v kateri je, kot v skoro vsej sodobni slovenski pripovedni literaturi, govor o smrti, samomoru, skriti krivdi, obupu. O grozi smrti, črvih, grozi in paniki, duhu po krvi, mrtvaki, ki »balinajo s svojimi lobanjami«, in drugem takem mrtvaškem vzdušju poje Jaša Zlobec v svojih dveh pesmih »Začetek« in »Barje«. Pravzaprav gre za ciklusa pesmi brez naslovov, samo oštevilčenih. Tudi iz pesmi Darka Komaca veje podobno občutje. Več vedrine najdemo v ljubezenskih pesmih Vinka Mödendorferja »Snežinke«.

Zanimiv je intervju, precej dolg, ki ga je napravila Manca Košir s pisateljem Vitomilom Zupanom. Zupan govori o marsičem, o politiki, o svojih ječah, o svojih prijateljih, o svojem delu, o sovražnikih, o Kocbeku, o svoji ženi, od katere je ločen, in še o marsičem. O vprašanju revij na Slovenskem je rekel: »Pri nas so revije, po zakonitosti okolja, večidel sračja gnezda! Kakor občasno kakšna skuša postati res revija, jo zatolčejo. Sicer pa zakaj govoriti o posledicah,

če ne smeš o vzrokih? Revija se od nekdaj, in do jutri, oblikuje okrog enotnih osebnosti, ne pa iz usedlin predalov. Pogrešam izključno literarno revijo, ne pa vse te deklice za vse, ki objavljajo tudi reči, katere bi sodile v časopisne rubrike Pisma bralcev. Ne vem, zakaj zazdaj tak strah pred revijami? Zdaj, sto let po naselitvi Ljubljanskega zvona v Ljubljani?« ...

Stanko Šimenc piše o rajnem Benu Zupančiču kot velikem prijatelju in tvorcu slovenskega filma, Taras Kermauner o slovenskem dramskem izročilu, Dimitrij Rupel objavlja dolgo kramljanje pod naslovom »Prizori iz sociologije«, ki pa je polno literarne in papirnate modrosti, v nasprotju z Zupanovim intervjujem. Na koncu najdemo gledališko kroniko, ki jo piše Tone Peršak, in še nekaj krajših poročil o gledaliških predstavah ter še nekaj drugih manjših prispevkov.

—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 26. septembra 1981 ob 20.30 Kulturnem domu

V nedeljo, 27. septembra 1981 ob 20. uri na igrišču Sokola v Nabrežini

WILLIAM SHAKESPEARE

KAR HOCETE

komedija v petih dejanjih

Predstavo v Nabrežini je omogočila nabrežinska hranilnica in posojilnica.

NARODNA IN STUDIJSKA KNJIŽNICA V TRSTU

28., 29., 30. septembra — 1 oktobra
Ob 150-letnici rojstva Frana Levstika, pisatelja, pesnika, dramatika, literarnega kritika in politika

Trst - Kulturni dom, ulica Petronio, 4

»LEVSTIKOVI DNEVI«

Predavanja:

- 1. Pesniško delo Frana Levstika**
prof. dr. Boris Paternù
v ponedeljek 28. septembra ob 18.30
- 2. Levstikov »Martin Krpan«**
prof. dr. Silvo Fatur
v torek 29. septembra ob 18.30
- 3. Fran Levstik — gledališče in dramatika**
prof. dr. Bratko Kreft
v sredo 30. septembra ob 18.30
- 4. Fran Levstik, literarni kritik in politik**
prof. dr. Matjaž Kmecl
v četrtek 1. oktobra ob 18.30

Razstava:

Risbe z natečaja na tematiko iz Martina Krpana učencev in dijakov na šolah s slovenskim jezikom v Gorici in Trstu.
28. septembra — 15. oktobra

jo kruha ne več najprej najbolj ješčim in lačnim, ampak — v duhu svobodne menjave dela — najbolj delavnim, najbolj uspešnim, uveljavljenim in uveljavljajočim se, tistim redkim, ki bi jim zaostrena diferenciacija »znotraj stroke« prizanesla. Naj se požro med sabo, se z novim upanjem tolažijo tisti, ki se jim zdi sleherni strošek v kulturi nepotrebno breme, ali pa preprosto čakajo, bolj prijazno razpoloženi, kdo bo koga, vnašaje tudi v kulturo tiste norme in zakone, ki so sicer že od prazadetka, a jih je moderni čas dokončno zasidral v naši zavesti: simpatij in plačila javnosti naj bo deležno samo tisto, ki zmaguje, tisto, ki izloča vse drugo. Sistem tekmovanja z zmagovalci«.

Zlobec tudi pravi: »Družbena stiska slovenske kulture je velika in bo še večja. Kako se bomo izkopalji iz nje? Vsekakor ne tako, da bomo slepili sami sebe, da bomo po slovenskem prostoru in času posejali nekaj bolj ali manj glasnih javnih manifestacij in si dopovedovali, da prestopamo — z uspehom — iz starih v nove oblike, iz individualne v množično, iz elit(istič)ne v demokratično kulturo ...«.

»Ognjišče« o iskanju sreče

Septembrska številka *Ognjišča* prinaša na uvodnem mestu pismo 20-letne Leonide iz Ljubljane, v katerem piše med drugim: »Končala sem srednjo šolo in odšla od doma, ker nisem našla zaposlitve. Imam dvajset let in moje edino veselje je poklic, ki ga opravljam. Hvaležna sem Bogu, da imam vsaj to, hkrati pa ga prosim, naj mi da moči, da bom kljub vsemu ljubila življenje in razumela ljudi ter jim pomagala v bolezni. A kaj ko mene nihče ne razume. Vprašujem se, kaj je smisel življenja. Mar ljudje nimajo srca? Se fant zaveda, kaj napravi dekletu, da jo kar na lepem zapusti? Je na tem svetu še kaj poštenih ljudi? Je življenje vredno, da ga živimo? Je mar napak, če je človek dober? Zdi se mi, da so ljudje vedno bolj kruti in poštenega človeka izrabljajo. Povejte mi, prosim, kako naj se človek pri dvajsetih letih veseli življenja in veruje, da še ni vse izgubljeno. Verjemite, da imam tudi jaz svoje ideale, toda zdijo se mi vedno bolj neuresničljivi. Ne zidam si gradov v oblake, toda takšnega razočaranja nisem pričakovala«.

Oče urednik ji odgovarja med drugim: »Imeti moramo pred seboj »zemljevid« svojega zemeljskega potovanja. Vedeti naprej, da smo »popotniki«, da »nimamo tu stalnega bivališča«. Če pričakuješ, da boš našla srečo, pravičnost, mir, zadovoljstvo, dobroto ... že tukaj na tem svetu, potem boš doživljala še naprej razočaranja. S tem nočem reči, da vsega tega ni treba iskati, se truditi, da bi to drugim nudili, da ni potrebno, da te pomanjkanje tega, po čemer vsako srce hrepeni, ne sme prizadeti. Kristjani smo popotniki, nismo pa otopeli popotniki, popotniki, ki jih ne brigajo kraji, skozi katere potujejo ... Tudi če »nimamo tukaj stalnega kraja«, ne hodimo z glavo v zraku, ampak gledamo, kod hodimo, ker bi se sicer brez potrebe spotikali in padali. Toda vemo, kaj lahko pričakujemo od tega potovanja. Vemo, da so nujni naporji in utrujenost in žeja in lakota. Če imamo zemljevid, se marsičemu lahko izognemo, izberemo najboljšo pot za naše romanje skozi življenje ... Tak zemljevid življenja nam je narisal

Učitelj iz Nazareta, Jezus Kristus s svojim »veselim oznanilom«, kar je dobesedni prevod besede »evangelij ... V tej luči postanejo neuspehi, težave, razočaranja neprimerno lažje premagljiva. Postajaš notranje trdna. Tudi samota, ki jo v mestu težko prenašaš, lahko postane smiselna, ne bo več nekaj praznega, ampak jo boš napolnila z globokimi spoznanji, ki ti bodo pomagala pravilno rešiti tudi probleme sedanjega trenutka«.

Zelo dober, naravnost odličen je članek »Dr. Anton Breznik, duhovnik, profesor in jezikoslovec«, ki ga je za stoletnico tega velikega slovenskega jezikoslovca oziroma slovničarja napisal Silvester Čuk. Med drugim piše: »Življenje in delo dr. Antona Breznika je izčrpno opisal prof. Jakob Šolar na začetku knjige »Življenje besede«, ki jo je on uredil in so v njej izšli Breznikovi izbrani spisi (Založba Obzorja, Maribor 1967). Izdajo zbranih spisov tega jezikoslovca je jeseni 1959 napovedala Mohorjeva družba, vendar so posegli vmes drugi in tako je ostalo le pri načrtih«.

Članek o Brezniku spremljajo lepe barvne fotografije njegovega domačega kraja in njegovega groba.

V tej številki *Ognjišča* najdemo še mnogo drugih zanimivih in aktualnih člankov in drugih prispevkov, tako novelo Tanje Jasmin »Pismo fantu vojaku«, članek v spomin umrlemu dekanu teološke fakultete v Ljubljani dr. Stefanu Steinerju, ki ga je tudi napisal Silvester Čuk, članek Vide Bratina o Brezju, poročilo o evharističnem kongresu v Lurdu z barvnimi fotografijami, knjižno rubriko s kratko oceno raznih dobrin ali drugače zanimivih knjig, članek o obisku pri bolniku-invalidu, nadaljevanje rubrike o izvoru in pomenu krstnih imen, članek o pevcu Georgeu Harrisonu, reportažo o odličnih slovenskih plavalcih in nadaljevanje romana »Usodno srečanje«. Privlačna so seveda Pisma mladih bravcev in bravk, enako rubrika o slovenskih božjih poteh, tokrat o Novi Štifti pri Gornjem gradu.

Sodobno kmetijstvo

Vzroki za nečist vonj in okus vina

Organski fungicidi in botricidi pod vplivom ekoloških dejavnikov in odvisno od časa zadnjega škropljenja bolj posredno kot neposredno vplivajo na sestavo avtohtone grozdne mikroflore in jo spreminjajo. Te spremembe vrelno - fizioloških lastnosti velikokrat negativno vplivajo na kakovost vina in oblikujejo se novi vrelni proizvodi mikroorganizmov, ki nato reagirajo z ostalimi kemičnimi sestavinami mošta in vina. Poleg klasičnega bekserja ali napake v vonju in okusu zaradi žveplovodika, se pojavlja nova skupina aromabekserjev, ki sta jim skupen nevinski vonj in okus po gnilih jajcih, poru česnu, škropivih

Klasični bekser se pojavi proti koncu alkoholnega vrenja in je zanj značilno oblikovanje žveplovodika, ki je spojina izredno neprijetnega, dobro zaznavnega intenzivnega vonja ter okusa po gnilih jajcih, ki je 10.000-krat močnejši od vonja žveplaste kisline ter močno zaznaven v vinu že pri količini 1 mg na liter. Do nastanka žveplovodika pride v navzočnosti elementarnega žvepla in njegovi nadaljnji reakciji v žveplovodik zaradi delovanja kvasovk. Elementarno žveplo pride v mošt z grozdem, če smo ga škropili po cvetenju z elementarnim žveplom, nadalje s sposobnostjo kvasovke, da spremeni sulfate grozdnega soka v sulfite, z mikrobiološko razgradnjo aminokislin, ki vsebujejo žveplo, in z organskimi fungicidi, ki imajo v svoji molekuli žveplo.

Ta napaka se je dala v preteklosti brez večjih posegov z zračnimi pretoki odstraniti ter se je izgubila ob prezračevanju in ponovnem žveplanju vina. Danes se v tehnologiji izogibamo zračnemu pretoku

$S + H_2$ kvasovke H_2S .

Če mladega vina, v katerem je žveplovodik dlje časa ne pretočimo, ta reagira z etanolom ali acetaldehidom v težje popravljivo napako ob oblikovanju merkaptanov v tako imenovani merkaptanski ali ležalni bekser, ki ima značilen vonj po poru in pri nadaljnjem odtoku zraka preide v dietilsulfidni bekser, ko dobi vino značilen vonj po česnu. Napako je težko odstraniti, ker je vrelišče vedno višje in nova sestavina manj hlapna. Kvasni bekser po razpadlih kvasovkah je napaka, ko so zaznavni produkti avtolize celic kvasovk.

Aromabekser je napaka novejšega časa, ki se navadno pojavi v vinu pozneje, tudi po ustekleničenju, ko mlado vino, ki ima po vrenju lepo cvetico dobi nenadoma neprijeten tuj vonj in zatohelokus.

Pri nevtralnih vinskih sortah se pogosto razvije tuj buke, ki povsem prekrije sortni značaj in ga negativno spremeni; manj zaznaven je pri aromatičnih sortah, izrazito negativno pa vpliva pri rdečih sortah, ki jim povsem prekrije sortnost, tipičnost porekla in vino dobi neprijeten tuj vonj in pogosto zatohelokus.

Pojav povezujejo z uporabo organskih fungicidov pri varstvu vinske trte, obsta-

ja pa razlaga o nastanku pentaklorfenola, ki ga mikroorganizmi razgradijo v kloranizol. Pentaklorofenol pride v vino z ostanki škropiv na grozdu, s pecljevino in listjem, s pentalitičnimi encimi, z zamaški, z gnilih grozdem, z raznimi konzervansi za zunanje konzerviranje lesene posode, ki vsebujejo fungicidno snov pentaklorofenol.

Pomembne so vrelne temperature, ki morajo biti nižje od območja optimalnega delovanja kvasovk. To je za bela vina 15 do 20 stopinj C, za rdeča 10 do 25 stopinj C; prenizke temperature enako negativno vplivajo na kakovost vina kot previsoke.

Povečana količina usedline (pesek, blato, ostanki škropiv in ostanki trdnih delov grozda) povečuje oblikovanje žveplovodika in drugih napak v vonju in okusu.

S takojšnjim zračnim pretokom in žveplanjem lahko klasični bekser povsem odstranimo, vsekakor pa je kakovost vina močno prizadeta, ker se izgubijo fine sestavine cvetic in ogljikov dvokis, zračni pretok ni učinkovit pri merkaptanskem ali ležalnem bekserju, ki ga odstranjemo z natančno odmerjenim srebrovim kloridom, postopek je vezan na modro čiščenje. V nekaterih državah je dovoljena uporaba 2 g/hl bakrovega sulfata s katerim se da odstraniti le žveplovodikov bekser, ni pa učinkovit pri merkaptanskem, aroma in kvasnem bekserju. Vsekakor pa močno prizadenejo kakovost vina.

Praktične sklepne ugotovitve:

1. Predelava naj bo hitra, brez mehaničnih poškodb trdnih delov grozda, da bo

Z. T.

dalje na 8. strani ■

ZGODOVINSKI SIMBOL IN PRAVO SLOVENCEV

Knežji kamen, vojvodski stol...

OOOO 7 OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO J. ŠAVLI OOOOO

O panterju pa piše Fiziologij, da je mirljuben, samo zmaju da je sovražen. In zmaj se pred njim potegne v svojo votlino. Panter spušča iz nosnic sladki vonj, ki privablja živali, da mu sledijo kamorkoli. Potem ko si upleni divjačine in se nasiti, se umakne v svojo votlino in spi tri dni, potem pa se prebudi s silnim rjoventjem. — Srednjeveško krščanstvo je simboliziralo s panterjevim sovraštvom do zmaja odpoved satanu; Kristus je prav tako vstal od mrtvih tretji dan in oznanil svetu rešitev. Predstava o panterjevi mirljubnosti in moči nad drugimi pa mu je utrla pot tudi v grboslovje, v katerem naj bi plameni, ki švigajo iz panterjevih nosnic, predstavljali njegov sladki vonj (31).

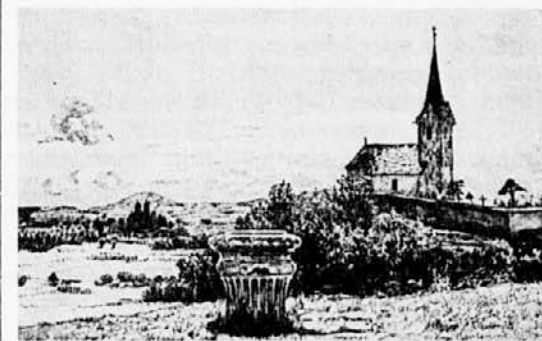
Panter se nahaja že od vsega začetka tudi v grbu štajerske dežele, ki se je sprva imenovala Karantanska krajina (od leta 1055 pod mejnimi grofi Traungau). Panter na ščitu teh vladarjev se pojavi na pečatu Otokarja III. leta 1164, na pečatih nepravilnih listin pa že od leta 1143 (32). Traungauci ali Štajerski ali tudi Otokarji imenovani pa so bili tudi v sorodstvenih vezeh s Spanheimi. Kunigunda Traungau,

teta Otokarja III., je bila žena Bernarda Spanheim, mejnega grofa v Podravski krajini (mariborski in ptujski okoliš, umrl 1147). Elizabeta, sestra Otokarja III., pa je bila žena koroškega vojvoda Henrika Spanheim (umrl 1161).

V antiki se panter nahaja med živalmi, ki spremljajo Dionizija. Srečamo ga dokaj pogosto na antičnih upodobitvah, vendar doslej še ni uspelo natančno dognati, kaj lahko predstavlja. Precej pogosto ga najdemo tudi na rimskih nagrobnikih Norika in Panonije, (33), pogosto v zvezi z mitičnim rogom izobilja (cornucopia, Füllhorn). Ne preseneča zato, če ga srečamo tudi na brošah in uhanih iz grobov ketlaške t. j. karantanske kulture (10. stol.), največ prav na območju nekdanje Karantanske krajine. Neposredne zveze med upodobitvami panterja na ketlaških najdbah ter na prvih karantanskih grbih pa ni mogoče dognati, kakor tudi ne zavrniti (34).

Prvi grbi so nam pravzaprav poznani šele od približno 1130 leta dalje. Vitezi, ki so hodili na križarske vojne, so morali nositi jasne spoznavne znake ter barve, tako da so se lahko že od daleč med sabo

spoznali in ločili od sovražnika (35). Če grbe oz. znake na ščitih srečamo pri vladarjih Koroške in Karantanske krajine že okoli 1160 na pečatih listin ali celo 1143 na nepravilnih listinah, pomeni to, da so jih v naših deželah sprejeli že od vsega začetka. Simbol panterja, ki se pojavlja že na okrasnih predmetih iz karantanskih grobov, pa je bil že domač in dovolj pomemben, da je kazal na dostojanstvo vojvodov, pravzaprav knezov, o čemer nam priča hermelinovo krzno. Karantanski

Knežji kamen ob Krnskem gredu (sedaj v deželni muzeju v Celovcu)

značaj grba pa izpričuje to, da ga ima srednja dežela Karantanije, Koroška, ter njena Krajina, ki sta povezani tudi po sorodstvu njunih vladarskih družin.

Slovenski jezik — dokument slovenske prazgodovinskosti. Slovenščina je danes poleg sorbsčine (lužiške srbsčine) in menda litavščine edini jezik indoevropske družine govorov, ki je ohranila dvojino še po-

- Jn taku, videš Jakec, tudi letos jema-mo miss Italia.
- Ma dej, dej Mihec, ne stoj mi prit ven še z miss Italia pr vsej draginji, terorizmi jn tisteh težavah na Poljskem. Ne moreš bet bol resen!
- Tle se ne gre za resnost al ne; tle se gre za popolnost informacije. Jn če so ki izvolili miss Italia, morejo tu znat tudi bravci Novga lista. Vse je treba vedet.
- Ben dobro. Si vre povedau, de jema-mo miss Italia; zdej lahko govorimo kej družga.
- Ne, nisem še vsega povedau. Ke je treba znat tudi podrobnosti. Ta miss se kliče Patrizia Nanetti, jema šestnajst let jn njene mere so 86-63-89 centimetrov. Ma pole ke so jo vre zvolili je biu še an rekurz. Matere od drugeh kon-

kurentk so zahtevale, da se zvolitev razveljave zatu ke ni šlo vse po pravilniku; de je tista Patrizia vplivala na žirijo ke je pokazala na fotografiji svoje nage tete. Jn matere so rekly, de njuh hčere jemajo še bol trdne jn lepe seske ku Patrizia, ma de niso taku nerramne, de be jeh kazale. Jn pole so še rekly, de bojo zahtevale odškodnino za moralno škodo.

- Ja, jest verjem, de so druge matere čekirale ...
- Videš, jn taku je biu še an proces. U anni saloni od hotela Colonna u Rimi so se spet zbrali. Se zna, tudi dosti fotografov jn ekspertov za žensko lepoto. Jn kadar so jo prašali, zakej je taku ravnala, je rekly, de je bla na počitencah jn je nekej mečkala, de se je pokazala taku bol zastran prjatlov, de bojo jemeli an spomin. Ma proces je odloču an avokat Giorgio Assumma ke je juridično motivirau: V zvezi s paragrafom tem jn tem, upoštevajoč točko tu jn tu izhaja, de če se javno kaže seske ni pruti morali jn je bla odločitev žirije regularna. Jn taku je zmagala pravica. Ledje so si oddahneli. Ma pole so začeli kričat fotografi: Patrizia, pokaži nam tete! Jn uana je bla vre na tem, de bi si slekla bluzo, ma jo je ustaula mati. Jn pole ke je šla ven, so jo teli fotografi slikat pred parlamentom. Se zna, še prej si je obesla gor tisti trak, ke piše de je miss Italia. Jn taku se je vse dobro končalo.
- Ma jest mislem, de je tu an nevaren precedent. Od zdej naprej bojo konkurentke za miss mogle vse pokazat tudi seske, ke drugače bojo diskvalificirane. Taku de ta Patricija je ku ane sor-

te pionir. Bo pršla u zgodovino: tega jn tega leta je P. Nanetti prva in kljub nasprotovanju uveljavila nov pravilnik za izbiranje miss.

- Videš, kaku si je uana priborila prostor na sunci.
- Videš, kaku si je uana priborila prostor na sunci.
- Ja, za svoje seske.

— o —

VZROKI ZA NEČIST VONJ IN OKUS VINA

■ nadaljevanje s 7. strani

- količina usedline in polifenolov čim manjša;
- 2. drozgo oziroma mošt žveplamo do 500 mg/l; takoj razsluzimo, dekantiramo ali centrifugiramo;
- 3. dodamo avtohtone selekcionirane kvasovke, da ne pride do redukcije sulfatov v sulfite;
- 4. dirigirana fermentacija je pri temperaturi 18-20 pri belem in 20 do 22 stopinj C pri rdečem vinu;
- 5. Po končanem alkoholnem vrenju čimprej opravimo prvi pretok.

S temi ukrepi hitro odstranimo preostalo škropivo, ki pri razgradnji med alkoholnim vrenjem sproži številne nove reakcije, izločijo se mikroorganizmi, ki bi lahko reducirali sulfate, zmanjša se količina polifenolov, ki se verjetno vežejo s klorom, izločijo se prešibko vrelne kvasovke, vzdržuje nepreburen potek vrenja, obogatijo cvetice in čistost arome.

polnoma celo. Dvojino srečamo sicer v staroindijskem, starogrškem, cerkvenoslovenskem jeziku ter seveda v indoevropskem prajeziku, toda pogosto že zamrlo. Starogrški pisci je že pet sto let pr. Kr. v svojih spisih ne uporabljajo več. V litavščini je že hudo skrčena. Nasprotno od tega pa je dvojina v slovenskem jeziku ohranila vse do danes svojo življenjskost, čeprav njena raba trpi zaradi slabe jezikovne izobrazbe tistih, ki danes pišejo in objavljajo. (36)

Slovenski jezik je sicer naredil tudi določen razvoj v svoji slovniški sestavi. Izgubil je polpretekli čas (preterit), pa nedovršno preteklega (aorist), olajšal izgovarjavo nekaterih trdih zlogov, tako da je izredno pester: more biti trd, pa spet mehak, v nekaterih primerih melodičen, v drugih ima enkratno zven in more biti tudi robot. Skratka, ohranil je še bistvo naravnega prajezika. Nekateri časi so se izgubili, ker je trajanje glagolskega dejanja vsebovano že v samem glagolu (nedoločniku). Zato pa je toliko bolj preprosta in elegantna tvorba pogojnika, pa naklonov s tistimi čudovito enostavnimi «bi» oz. «naj».

Današnje jezikoslovje sploh ne zna prav uvrstiti slovenskega jezika. Zaradi zemljepisne bližine slovenskega jezikovnega območja ga uvrščajo med južnoslovenske jezike, čeprav po svoji zgradbi v resnici sploh ne sodi v to skupino. Po besednih pomenih pa se prej približuje slovaščini in sorbščini. Zaradi svoje prazgodovinske korenine, ki z dvojino in po-

meni besed sega daleč nazaj v indoevropsko, ali bolj arijsko davnino, bi morali slovensčino označiti pravzaprav kot edino predstavnico posebne jezikovne skupine.

Zaradi vseh mogočih ideologij, nacionalnih kot razrednih, ki so doslej hromile raziskovanja in celo dokončen popis slo-

Pečat koroškega vojvoda Bernarda Spanheim s panterjem (1209) — (iz: Die österreichische Monarchie im Wort und Bild)

venskega besednega sklada, sploh še niso bile opravljene vse potrebne primerjalne študije v zvezi s slovenskim jezikom ter njegovim odnosom do pomenov tvarne in socialne kulture(37). Raziskovanja arijske

pradavnine, ki se odraža v slovanskih jezikih, so se sicer začela že precej let pred I. svetovno vojno. (38) Dasi je bilo njih bistvo pravilno, kot se danes ugotavlja, jih je jezikoslovje, čigar modele in pojme so izoblikovali nemški izvedenci, zavrnilo kot neznanstvene. Šele po zadnji svetovni vojni, ko so raziskave metodologije dela in nje kritično ocenjevanje zelo napredovale, začinjamo odkrivati nemškonacionalne usedline v jezikoslovnih spisih zadnjega stoletja, ki so pristransko vplivale na znanstvena dognanja, predvsem sistematično zavračanje vsega, kar je bilo slovanskega.

(Dalje)

(31) item., str. 55 (o Fiziologiju — O. See. Physiologus, übertragen und erläutert, Zürich 1960; F. Lauschart, Geschichte des Physiologus, Strassburg 1889)

(32) R. Puschnigg, itm., str. 56

Z. Bartsch, item., str. 126

(33) E. Dietz, Zwei Reliefsteine aus Flavia Solva, Schild von Steier 8, Gradec 1958

(34) V. Šribar — V. Stare, Karantansko-ketlaški kulturni krog (K zametkom slovenske kulture), Ljubljana 1974

(35) Brockhaus Enzyklopädie, Wiesbaden 1969 (Heraldik)

(36) H. Krabe, Indogermanische Sprachwissenschaft, Formlehre II, Berlin 1963, str. 21

H. Krabe, Indogermanische Sprachwissenschaft, Einleitung und Lautlehre, Berlin 1958, str. 26

H. Haarmann, Soziologie und Politik der Sprachen Europas, dtv, München 1975, str. 348

(37) Več o tej problematiki: J. Šavli, Kdo so bili staroselci, Novi list, Trst od 10.1.1980 dalje ter Globoko so korenine, Novi list, Trst od 19.2.1981 dalje

(38) M. Zunkovič, Die Slaven — Ein Urvolk Europas, Dunaj 1911